

UDK 528.4(497.13)(091)
Stručni članak

ZADAR I NJEGOVA GEODEZIJA JUČER I DANAS

Marijan BOŽIČNIK — Zagreb*

SAŽETAK: U članku je skraćeno prikazan geodetski profil Dalmacije unazad 150. godina, i to onog dijela koji je moguće sagledati u geodetskoj povijesnoj ostavštini brižljivo pohranjenoj u Državnom arhivu grada Zadra kao nekadašnjeg sjedišta i glavnoga grada Dalmacije. Izvan povijesnog konteksta naglašena je obnova katastarske izmjere grada Zadra i nekih priobalnih katastarskih općina nakon drugog svjetskog rata, koja je poslužila kao osnova za pravilno planiranje razvoja i života na tim vrijednim prostorima. Opisan je i tamošnji trud na automatskoj obradi podataka knjižnih dijelova katastarskih operata, kao i oblici stručnog i upravnog organiziranja Zavoda za katastar i geodetske poslove općine Zadar.

1. POVIJESNI OSVRT NA GEODETSKA ZBIVANJA U ZADRU

Na 0,3 km² malog ali značajnog poluotoka u središnjoj Dalmaciji smjestio se stari grad Zadar. Prema kopnu je gradska jezgra ograđena dobro ušćuvanim starim utvrdama, a izvan nje do danas je izrastao novi Zadar, šezdesetak puta veći od stare povijesne cjeline na poluotoku. Sadašnji grad prostire se na ukupno 20 km² i u njemu stanuje oko 60 tisuća stanovnika.

O Zadru kao kolijevci naše nacionalne i državne samostojnosti govore nam mnoga zbivanja kroz povijest, književna djela, graditeljstvo i druga kulturno-civilizacijska dostignuća. Međutim, za čitaoce Geodetskog lista, vrijedno je o gradu Zadru prozboriti i sa stajališta njegova doprinosa geodeziji kao struci i razvoju opće tehničke kulture Hrvatske i Jugoslavije. Evo kratkog geodetskog povijesnog osvrta na samo dva minula stoljeća.

Grad Zadar je u svojoj geodetsko-povijesnoj slici bio u prošlom stoljeću u vrijeme provedbe *prve grafičke katastarske izmjere* za izradu tzv. »stabilnog«** katastra zemljišta, sjedište direktora katastarske izmjere za Dalmaciju. Ta je direkcija bila neposredno podređena Bečkom dvoru, odnosno njegovoj dvorskoj komisiji nadležnoj za katastarsku izmjeru Austrije.

* Marijan Božićnik, dipl. inž., Republička geodetska uprava, Zagreb, Gruška 20

** »Stabilan«, u stručnoj terminologiji onog vremena, oko 1820. godine, značilo je da je katastarska izmjera bila izvedena zaključno s izradom odgovarajuće grafičke dokumentacije u obliku katastarskih planova, za razliku od ranije izvedene tzv. »jozefinske« katastarske izmjere, u kojoj su uz obračun površina obradivih čestica i šuma postojale samo priručne skice terenskih mjerenja, a nije imala izrađene katastarske planove.

Sav bogat geodetski materijal ove prve grafičke katastarske izmjere južne Hrvatske, tj. cijele Dalmacije, koja se provodila u vremenu od 1823. do 1837. godine, sastojao se od podataka mjerenja za 2 381 495 katastarskih čestica, obuhvaćenih u 744 katastarske općine, na površini od 12 793 km².

Grad Zadar ima i danas izvanredno bogat, dobro organiziran i brižljivo čuvan Državni arhiv, iz kojeg možemo crpiti mnoge geodetske zanimljivosti s područja cijele Dalmacije. Navest ćemo samo neke.

Ušćevano je oko 900 listova katastarske izmjere Dalmacije, od Karlobaĝa do današnje Albanije, koja se provodila u vrijeme generalnog mletačkog providura Grimanija. Ta je izmjera dovršena oko 1756. godine i danas po providuru Grimaniju nosi ime. Nastanak i primjena rezultata te izmjere do danas još nisu dovoljno istraženi.

Pisani ili knjižni dijelovi rezultata Grimanijeve izmjere uvezeni su u velike knjige, slične zemljišnim knjigama, po tadašnjim teritorijalnim upravnim jedinicama, zvanim distriktima. U svakoj knjizi, u uvodu, bio je krasopisom ispisan zakon na osnovi koga je ta izmjera pokrenuta i izvedena. Planovi i prateći dijelovi Grimanijeve izmjere, s današnjeg stajališta, predstavljaju ne samo našu stručnu geodetsku povijest već su i kulturna ostavština grafičke umjetnosti onoga vremena u Dalmaciji i Hrvatskoj.

Nadalje su u Državnom arhivu u Zadru pohranjeni i katastarski planovi i prateći elaborati tzv. Calergijeve katastarske izmjere okolice grada Splita, prostora Klis—Solin—Stobreč, kao i mnoge druge mjerničke i kartografske rukotvorine iz ranijih stoljeća, pa čak i mjernički radovi, zvani Katastar zemljišta grada Paga, vezani uz Jurja Dalmatinca, poznatog graditelja iz srednjovjekovne Dalmacije.

Da bismo se vratili na upravne, tehničke i organizacijske putove koji nas vode prema današnjem geodetskom trenutku općine Zadar, vrijedno je za geodetsku javnost spomenuti da je u Državnom arhivu Zadra pohranjeno mnoštvo dokumenata između kojih izdvajamo slijedeće zanimljivosti:

Od 1876. pa sve do 1924. godine djelovao je u Zadru po svojim sadržajima svim geodetima poznat Arhiv mapa, u koji su 1876. iz Beča i 1912. iz Budimpešte dopremljeni i pohranjeni izvorni podaci katastarske izmjere stabilnog katastra zemljišta cijele Dalmacije.

Godine 1914. navodno je u Zadru postojala geodetska škola, no taj bi podatak još trebalo ispitati.

Godine 1920. zlokobnim je Rapalskim ugovorom spomenuti Arhiv mapa ukinut, a njegovi su geodetski dokumenti preneseni u Split gdje se i danas nalaze.

Godine 1920. u Zadru je postojala Direkcija za katastarsku očevidnost, tj. služba za održavanje katastarske izmjere, sa šest uposlenih mjernika.

Od 1838. do 1878. godine izvedeno je katastarsko klasiranje zemljišta cijele Dalmacije, čiji su se podaci čuvali u Zadru, a prvi izrađeni popis čestica, kao dio katastarskog operata, nastao je tu 1883. godine.

Od 1908. do 1917. godine djelovala je u Zadru sekcija za dovršavanje poslova na grafičkoj katastarskoj izmjeri, zaostalih još iz daleke 1838. godine.

Od 1909. godine do raspada tadanje Austro-Ugarske, tj. do 1918. godine, bilo je u Zadru sjedište sekcije za reambulaciju prve grafičke katastarske izmjere stabilnog katastra u Dalmaciji.

Daljnje vrijednosti u Državnom arhivu u Zadru koje se odnose na geodetsku baštinu jesu sačuvani popisi gotovo svih mjernika koji su svojim ra-

dom i ugledom gradili mjerničku struku u gradu Zadru i Dalmaciji od 1883. do 1941. godine. Bili su to predstavnici dijela ondašnje inteligencije, koji su u narodu i kod vlasti u Dalmaciji imali velik ugled.

Vjerujemo da bi da nije bilo zlokobnog Rapalskog ugovora i otuđenja grada Zadra iz tadašnje jugoslavenske zajednice poslije 1920. godine, geodetski Arhiv mapa i danas bio smješten u Zadru i svojim bi bogatstvom nesumljivo časno nosio geodetsku zastavu, za razliku od zla i jada koje proživljava sadašnji Arhiv mapa u Splitu. Ta primjedba vrijedi i za zagrebački Arhiv mapa, koji je nekada na našem prostoru i na Balkanu bio najveći, najbolje organiziran i održavan.

Godine 1920. grad Zadar je otuđen iz jugoslavenske zajednice. Održavanje katastra zemljišta za Zadarski arhipelag organizirano je u Preku na otoku Ugljanu, dok dio kontinentalnih katastarskih općina preuzima na održavanje općina u Biogradu na moru.

Od 1930. do 1940. godine na području Dalmacije, pa i Zadra, intenzivno se provodi agrarna reforma. Na tim su poslovima radile čitave plejade još i danas živih i uglednih geodetskih stručnjaka u Hrvatskoj.

Iako su bili od velikog društvenog značenja i koristi u geodetskom su smislu radovi na agrarnoj reformi ostavili mnogo glavobolje kasnijim generacijama katastarskih i geodetskih stručnjaka. Veleposjedničke zemlje bile su u to vrijeme solidno geodetski snimljene i podaci obrađeni, ali oni nisu bili u cijelosti provedeni u katastarskim planovima i ostalim dijelovima katastarskog operata, pa su se na taj način ti geodetski elaborati, zajedno s oko 9000 manjkavih agrarnih odluka izgubili u nepovrat. A znalci kažu da su sve te izmjere bile zaista geodetski solidno izvedene.

Drugi svjetski rat od 1941. do 1945. godine sa svojom zlom kobi i neslavnim povlačenjem okupatorskih vojski iz Zadra i Dalmacije zauvijek je povukao sa sobom i veliko bogatstvo geodetske ostavštine općine Zadar.

Novo vrijeme i novi zahtjevi poslije drugog svjetskog rata uzrok su što već dvije generacije geodetskih stručnjaka potpuno nanovo stvaraju velik dio klasičnih, danas suvremeno nazvanih »geodetskih baza podataka«. Kako su se u tome snašli današnji zadarski geodeti, opisat ćemo u idućem poglavlju.

2. OBNOVA KATASTARSKE I TOPOGRAFSKE IZMJERE OD 1945. GODINE U DIJELOVIMA OPĆINE ZADAR

Kao rijetko koji grad na jadranskoj obali Zadar, a posebno njegova starogradska jezgra, bio je tokom drugog svjetskog rata bombardiranjem strahovito razrušen.

Nakon povlačenja okupatorskih vojski Zadar je, kao spomenik kulture i graditeljskog nasljeđa najviše kategorije, svojim razrušenim i ruševinama zatrpanim ulicama pružao tih godina vrlo žalosnu sliku.

Poznata je tvrdnja da su na svakom radilištu geodeti uvijek prvi i posljednji. U tome ima mnogo istine. Tako su se već 1946. godine na zadarskim ulicama pojavili prvi geodetski simboli, crveno-bijele geodetske trasirke. Time je počela druga katastarska izmjera, odnosno obnova postojeće prve grafičke katastarske izmjere iz prošlog stoljeća, ali ovog puta suvremenom *numeričkom metodom*.

Od 1947. do 1953. godine grad Zadar je, uz Rijeku, bio najpoznatije geodetsko radilište u cijeloj Jugoslaviji. U ono vrijeme poratnog materijalnog siromaštva, a posebno pomanjkanje stručnih kadrova, ovako veliki radovi kao što je to izmjera jednoga grada, imali su veliko organizacijsko i afirmativno značenje za geodetsku struku. O katastarskoj izmjeri grada Zadra govorilo se po cijeloj Hrvatskoj. Naime, sva su se geodetska zbivanja održavala na tim radilištima. Stručno su se dokazivali mlađi, kao izvođači, i stariji geodeti, kao instruktori. Kovalo se na tim masovnim radilištima prijateljstvo i uz stručnu solidarnost rješavali su se mnogi stručni i organizacijski geodetski problemi. Što ih je više bilo, a posebno je teška bila organizacija prehrane i smještaja u razrušenom gradu, to je bila jača zajednička volja da se uspješno savladaju. Treba naglasiti da je u to vrijeme, vrijeme obnove porušene i ratom opustošene zemlje, radna disciplina bila na zavidnoj visini.

Dosljedno su se poštovali propisi o provođenju katastarske izmjere. Ta poslijeratna terenska praksa i životna škola imala je još jednu posebnu značajku. Radilo se šest dana u tjednu, pri čemu je terenski rad na izmjeri grada trajao stvarno od izlaska do zalaska sunca. U jeku najvećih geodetskih poslova u Zadru je radilo 18 geodetskih ekipa s 40-ak geodetskih stručnjaka iz tadašnjih geodetskih zavoda Osijeka i Zagreba. Katastarska izmjera grada Zadra dovršena je 1953. godine. Izmjerom je obuhvaćeno 1400 ha. Snimljeno je i kartirano 10 800 katastarskih čestica na 65 katastarskih planova u mjerilima 1 : 500 i 1 : 1000. Bila je to jedna od prvih velikih radnih pobjeda pomlađene poslijeratne geodetske struke. Ona se u to vrijeme, zapravo, tek počela formirati kao samostalna projektantska i proizvodna struka i ravnopravno postavljati uz bok drugim tehničkim strukama.

Postignute rezultate katastarske izmjere trebalo je sada razumno privesti svrsi, početi se njima trajno koristiti, osuvremenjivati ih i održavati. To je bilo, djelomično zbog poznatih odnosa s posestrinskom evidencijom zemljišne knjige, lakše reći nego provesti u život.

Tek nakon dvadesetak godina, između 1973. i 1975. godine, u općini Zadar nastavlja se *obnova katastarske izmjere* suvremenom *fotogrametrijskom metodom*. Nažalost, obuhvaćeni su samo dijelovi otočnih i kopnenih katastarskih općina, ali samo u uskim pojasevima uz more.

U najbližoj okolici grada Zadra, u dijelovima katastarskih općina Diklo, Crno, Bokanjac, Bibinje i Petrcane, na sveukupnoj površini od 1469 ha, izmjereno je 14 608 katastarskih čestica. U dijelovima katastarskih općina Novigrad, Starigrad, Seline i Tribunj, na ukupnoj površini od 2 138 ha, izmjereno je 16 020 katastarskih čestica. Konačno, na otočnom dijelu općine u dijelovima katastarskih općina Sutomišćica, Preko, Kali i Poljana, na površini od 732 ha, izmjereno je 18 075 katastarskih čestica.

Zadarske katastarske izmjere, izvedene fotogrametrijskim postupkom, odlikuju se brižljivo i uspješno provedenim omeđivanjem posjeda, što ih čini bitno boljima od sličnih, kasnije provedenih katastarskih izmjera.

Zajedno s izmjerom katastarske općine Zadar ukupno obnovljena katastarska izmjera u općini Zadar obuhvaća do danas 5739 hektara, odnosno 5% od ukupne površine općine, što s 59 512 izmjerenih katastarskih čestica od sveukupnog broja iznosi 11% katastarskih čestica.

Obnova katastarske izmjere provedena je u općini Zadar »prema logici stvari« samo na uskom pojasu uz more, gdje se u to vrijeme jedino intenzivno gradilo, gdje su se događale promjene na zemljištu.

Obnovljenom katastarskom izmjerom na popisanim područjima općine Zadar bila su zahvaćena područja koja su u pojedinim vremenskim odsjecima bila, a i sada su »žestoko napadana i od graditelja svih vrsta. Nažalost, bespravna i protupravna izgradnja bila je najbrojnija. Protiv nje je uvijek bilo, a i danas je teško boriti se. Bespravna izgradnja na najgrublji način devastira svaki a posebno obalski pomorski prostor, koji, nesumnjivo, predstavlja jedno od najvećih i najvrednijih bogatstava Hrvatske. Općina Zadar, zajedno sa svim svojim nadležnim službama i organima, a posebno geodetskom službom, suprotstavlja se toj stihiji u granicama svojih nadležnosti i mogućnosti.

U tom i takvom kovitlacu općinska geodetska služba nastojala je da za ta područja osigura katastarske planove kao pouzdane podloge za izradu provedbenih planova i drugih planerskih prostornih odluka.

S obzirom na činjenicu da općina Zadar ima ukupno 61 katastarsku općinu s ukupnom površinom od 112 090 hektara, od čega je gotovo polovica u pravom smislu priobalna i velikim dijelom otočna, jer ima oko 60 otoka, otočića i školja, za izvršenje geodetskih radova potrebno je mnogo novaca i vremena, čega, u pravilu, nikada nema dovoljno.

Uz to se mora naglasiti da su Ravni kotari, kao druga polovica općine Zadar, jedno od poljoprivredno najbogatijih područja u čitavoj Dalmaciji. I to područje vapi za obnovom katastarske izmjere budući da su na postojećim planovima u mjerilu 1 : 2904 geodetski točna i cjelovita kartiranja nemoguća, ako se uzme u obzir današnja vrijednost zemljišnih čestica u Dalmaciji.

Osim toga, otočne parcele su izvanredno male, pa mjestimično ne postoji mogućnost ucrtavanja u katastarske planove stvarnog stanja na zemljištu. Poznata je činjenica da su ti obalni zemljišni kamenjari nekada bili najlošija i najmanje vrijedna zemljišta, koja su djelatnici, u ono vrijeme, primali u nasljeđe gotovo bi se moglo reći »kao po kazni«. Danas su ti posjedi »kapitalni«.

Republički budžet za katastarske izmjere uvijek je bio »kratak«, a može se očekivati da će se nažalost i dalje smanjivati. Sve konačno ostaje samo na općinskim mogućnostima, koje su, u pravilu, ograničene. Ali, što je, tu je.

Postoje dokazi da je geodetska služba općine Zadar zadnjih 40 godina činila trajne i vrijedne napore da stanje poboljša. Potrebe za suvremenim geodetskim podacima iznosila je pred mnoga skupštinska i politička tijela. Možemo reći da je postignuto najviše što se moglo.

Općina Zadar, odnosno njena geodetska služba, osigurala je za cijelo područje 30 listova topografske karte 1 : 25000. Osim toga, postupno se cijelo područje pokriva osnovnom državnom kartom 1 : 5000.

Treba naglasiti da se u općini Zadar, kao uostalom i u drugim političkim općinama u kojima postoje katastarski planovi u mjerilima 1 : 2880 i 1 : 2904, osnovnom državnom kartom služe kao izvanrednim kartografskim materijalom, koji se smanjivanjem odnosno povećavanjem može koristiti u pojedinim slučajevima za razne katastarske potrebe ili kao nadopuna i nadomjestak katastarskom planu.

Općina Zadar ima još obavezu izraditi osnovnu državnu kartu 1 : 5000 za sjeverozapadni dio i dio svog otočja, kao i za dio kopnenog podvelebitskog područja, što čini oko 50% ukupne površine teritorija općine.

U daljnjim naporima za osuvremenjivanje svog rada i približavanje geodetskim nastojanjima suvremene Evrope i njene geodezije, geodeti Zadra svojim projektima planski uključuju u nastojana na stvaranju mreže stalnih

geodetskih točaka kao osnove za kasniji geodetski rad na području općine. Osim toga, oni nastoje osigurati automatiziranje sredstava rada i uvesti potrebne tehnološke procese radi osnivanja banki podataka o prostoru i uvođenja jedinstvene evidencije nekretnina. Za te programe imaju punu podršku, suglasnost, razumijevanje i potvrdu svoje općinske skupštine, što sve zajedno daje veliku nadu i jamstvo za daljnji uspješan rad Zavoda za katastar i geodetske poslove općine Zadar.

3. KATASTARSKO KNJIGOVODSTVO — NADGRADNJA KATASTARSKOJ IZMJERI

Moramo prihvatiti činjenicu da u mjerništvu ipak sve počinje i završava u katastru zemljišta. Konačna evidencija izmjerenih podataka na zemljištu i objektima unosi se u tu našu standardnu evidenciju. Ona je, u pravom smislu riječi, iako je još uvijek klasična, ipak baza društvenog informiranja o relevantnim zbivanjima na zemljištu. I dobrog i lošeg. Geodetska služba općine Zadar sa svojom evidencijom katastra zemljišta očit je primjer takve bogate zbirke saznanja koja su se desetljećima stvarala, čuvala i održavala u svim izvornim i naknadno doradivanim oblicima.

Pojedini dijelovi općine Zadar, odnosno neke njegove katastarske općine, i to posebno one otočne vodile su se donedavno u evidenciji katastra zemljišta na tiskanicama zvanim »popisnice«, što je nešto slično kao i nekadašnji napisi u zemljišnoj knjizi, umjesto u posjedovnim listovima. To je bio slučaj za 18 otočnih katastarskih općina, dok su se za 4 katastarske općine, umjesto katastarskog operata, vodili tzv. »ABC« registri. Sve je to bilo opterećenje za ukupni fond od 285 125 kat. čestica, odnosno 490 956 njihovih dijelova upisanih u 34 035 posjedovnih listova koji za neke katastarske općine nisu bili zaključivani ni trideset godina unazad, a neke su čak imale popise čestica iz 1914. godine.

Osim knjižnih dijelova katastarskog operata za područja na kojima je obnavljena katastarska izmjera, većina ostalih katastarskih operata bili su uglavnom izrađeni nakon tzv. »administrativne« revizije. Ona se masovno provodila tokom 1953. i 1954. godine, kada je u Jugoslaviji katastarski prihod ponovno uveden kao mjerilo za vrednovanje poljoprivredne proizvodnje i njena oporezivanja.

Tome treba dodati kasnije neposredno terensko provjeravanje posjedovnog stanja na zemljištu, provedeno oko 1970. godine. Pritom je vrijedno naglasiti da je i samo održavanje katastarskih podataka za »prostorno daleke« otočne katastarske općine u zadarskom arhipelagu uvijek bilo vrlo otežano. Taj je rad iziskivao odlazak geodetskih stručnjaka na teren, što je vremenski otprilike isto toliko kao da geometar putuje u Zagreb. A prijave o neposrednim promjenama na zemljištu zadarskih otoka progresivno su se s razvojem životnih okolnosti množile na tisuće slučajeva godišnje. Knjigovodstveno, sav taj posao je svladavalo desetak katastarskih referenata.

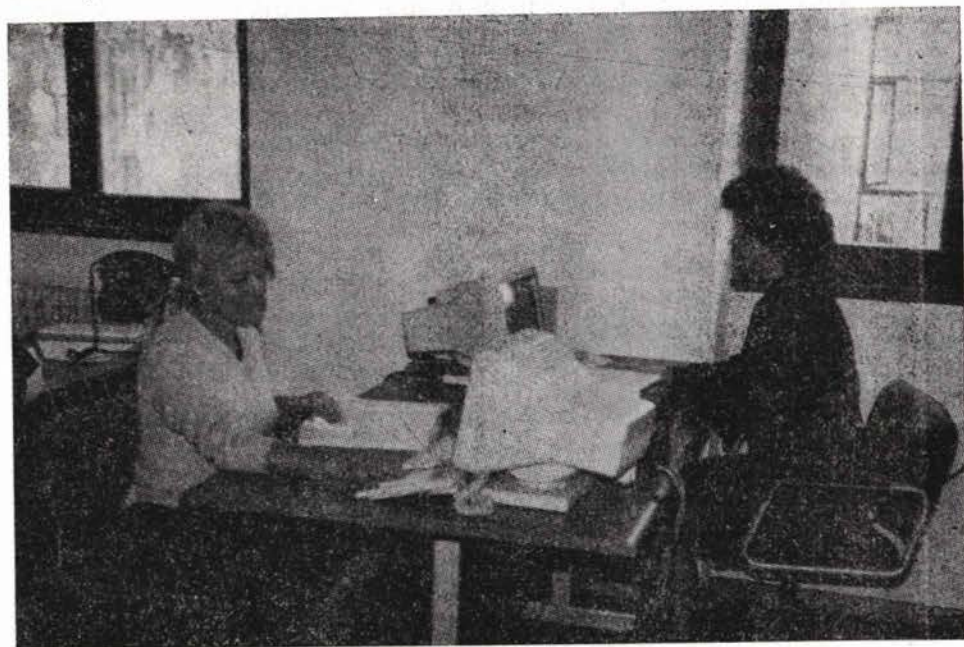
Automatska obrada podataka knjižnih dijelova katastarskih operata u Hrvatskoj počela je oko 1970. godine. No, uz mnoge druge ni općina Zadar nije odmah na te postupke reagirala. Razloga za to, od onih opravdanih i onih drugih, bilo podosta. Napokon je 1988. godine u općini Zadar »puknuo film«.

Rodilo se novo geslo u općinskoj geodetskoj službi: »Ukoliko se u najskorije vrijeme ne uključimo u automatsku obradu podataka, slabo nam se piše.« To geslo je postalo opsesijom. Uz dobro odabranu ekipu radnika iz vlastitog sastava, uz dobro organiziran računski i informativni centar u općini, s hardverskim sistemom EI Honeywell-level, s kadrom odličnih sistemskih inženjera i vlastitim softverom općinska geodetska služba svladala je do kraja 1989. godine cjelovitu obradu podataka knjižnog dijela katastarskog operata. Zaista, hrabro i uspješno.

Za sva područja na kojima je zadnjih 20 godina obnovljena katastarska izmjera usklađena je s njom i zemljišna knjiga. Nadalje, svi su posjednici na području općine Zadar dobili izvod stanja iz svog posjedovnog lista. Tako je općinska geodetska služba u Zadru ušla u 1990. godinu s kvalitetno izrađenim knjižnim dijelom katastarskih operata i osuvremenjenim stanjem upisa u zemljišnoj knjizi — gruntovnici.

Promatrajući sve to sa stručnog i organizacijskog stajališta, gledajući rad i ponašanje katastarskih referenata i njihovo veselje zbog sasvim obnovljenog knjižnog dijela katastarskih operata i, prije svega, zbog nove fizionomije njihova radnog mjesta, ima razloga za posebno zadovoljstvo.

Rad sa strankama odvija se sada preko terminala, a podaci o promjenama na zemljištu interaktivno se unose u sistem preko dva umrežena PC-a (vidi sliku 1).

4. ZADARSKA GEODETSKA SLUŽBA DANAS

Da je poštenu rad uvijek bio osnovno mjerilo vrijednosti čovjeka i zajednice u kojoj on djeluje može se ukazati na primjeru Zavoda za katastar i geodetske poslove u Zadru.

Nakon rata od 1945. do 1954. godine geodetske poslove općine Zadar, u tadašnjem Uredu za katastar obavljala, su samo dva geodetska stručnjaka. Tek 1965. godine donesen je Osnovni zakon o premjeru i katastru zemljišta, a desetak godina kasnije i republički Zakon o izmjeri i katastru zemljišta. Za provođenje zakonskih odredaba traženi su najpogodniji oblici organiziranja općinskih službi nadležnih za geodetske poslove. Sve to vrijeme općinske geodetske službe »lutale« su od prividne do stvarne samostalnosti. Prvenstveno se radilo o spretnostima i sposobnostima rukovodećih radnika u općinskim geodetskim službama.

Nije zadatak ovog napisa nabrojanje i komentar svih organizacijskih oblika koji su se unazad 40 godina pojavljivali u okviru općinskih uprava nadležnih za geodetske poslove u Hrvatskoj, ali vrijedno je napomenuti da je zadraska općinska geodetska služba već 1965. godine izrasla u dobro organiziran Zavod za izmjeru i katastar zemljišta, tendirajući već tada prema samostalnoj privrednoj organizaciji s upravnim ovlaštenjima.

Unutar upravnog sistema prisutne su dvije kategorije institucionalnog organiziranja, klasični organi uprave i upravne organizacije. Takva organizacija omogućuje da se sistemski riješi položaj onih općinskih upravnih službi, kao što je slučaj geodetskih, kojima je potrebno osigurati stalni izvor financiranja radi održavanja i proširivanja baza podataka.

Geodetske baze podataka najbogatiji su fond podataka u svakoj društvenoj zajednici. Te se baze podataka najuspješnije obogaćuju upravo djelovanjem geodetske upravne službe organizirane na način kakva je ona danas i kako je ona bila zamišljena i provedena već prije 25 godina u općini Zadar.

Promatrajući život, rad i razvoj geodetske službe u općini Zadar unazad četrdesetak godina, došao sam do uvjerenja da obavljanje tradicionalnog hijerarhijskog nadzora nad radom tog Zavoda nije ništa bitno pridonijelo uspješnoj organiziranosti, ali poštenja radi potrebno je u isti čas naglasiti da nikada nije, iz razumnih razloga, tzv. vertikalna organiziranost taj razvoj ometala.

U čitavom nizu popratnih problema, kao što su npr. neracionalnosti i disfunkcija u postojećem upravnom sistemu, Zavod u Zadru morao se intenzivno baviti poslovima iz domene tzv. zemljišne politike, a da na nju, ustvari, nije mogao bitnije utjecati. Ta se činjenica tokom mnogih godina osjetljivo odražavala na cjelokupnu geodetsku djelatnost u održavanju katastra zemljišta i državne izmjere u cjelini.

Na vjetrometinama kritika i raznih upozorenja s mnogih strana o obliku organizacije zdušno su se borili geodeti Zadra za stvaranje i izgradnju solidne ekonomske osnove koja bi omogućila snažniji razvoj geodetske službe od onakvoga kakav joj je mogao pružiti općinski budžet. Budžet je trajno, unazad tridesetak godina, objektivno mogao financijski sudjelovati u potrebama zadraskе geodetske službe i u ostvarivanju njena programa tek sa skromnih tridesetak %, usprkos tome što je cjelokupne programe uvijek, iz godine u godinu, prihvaćala i potvrđivala sama općinska skupština.

Može se i mora se naglasiti da, ako je riječ o čovjeku kao činitelju napretka općinske geodetske službe onda je geodet Vjekoslav Bilić bio prvi temeljni kamen današnje zadarske geodezije.

Odlaskom Vjekoslava Bilića u mirovinu 1977. na njegovo mjesto dolazi geodetski radnik istih htijenja dinamike i samodiscipline. To je inž. Ante Habuš. Vrlo interesantan životopis geodeta koji je u Zadar došao kao đak na

ljetnu praksu iz najsjevernijeg dijela Hrvatske, baš u vrijeme kada se tu izvodila obnova katastarske izmjere. U Zadru je kasnije služio i vojni rok, zatim osnovao obitelj, zaposlio se nakon toga u ondašnjem Uredu za katastar i svojim daljnjim radom zaslužio da bude prvi čovjek zadarske geodezije. Od svega toga bilo je najvažnije da je učinio da zadarska geodetska zajednica postane jedna od najuglednijih u Hrvatskoj. Ono što je ranijih godina uspio geodet Vjekoslav Bilić na organizaciji i obnavljanju katastarske izmjere priobalnih dijelova općine Zadar i na uvođenju dobre unutrašnje organizacije geodetske službe, njegov je nasljednik inž. Ante Habuš sa sjajnim suradnicima bogato nadogrudio, podržavajući i jačajući postojeću organizaciju, osiguravajući joj potrebna sredstva za pokrivanje područja općine ponajprije topografskom kartom 1:25000, a zatim i 50% općinskog područja osnovnom državnom kartom 1:5000. Nadalje mu se može ubrojiti u posebne zasluge da je za sva područja na kojima je obnovljena katastarska izmjera pridonio obnavljanju podataka zemljišne knjige. Koliko je taj uspjeh značajan za daljnji uspješan rad općinske geodetske službe, svima je poznato.

Zavod za katastar i geodetske poslove u Zadru upošljavao je 1975. godine 15 geodetskih radnika, a danas ima u radnom donosu 9 geometara (prosječno u dobi od 36 godina, 5 inženjera (prosječno u dobi od 36 godina), čak 12 diplomiranih geodetskih inženjera (prosječno u dobi od 34 godine), 11 katastarskih referenata, 3 geodetska crtača, 3 financijska stručnjaka, 2 šofera, telefonista i 2 čistačice. Dakle, ukupno 48 uposlenih radnika.

Ta ekipa savladava sve geodetske obveze, neke uspješnije a neke tek u zaleću počinjanja i uspona, za ukupno 140 naselja koliko ih ima općina Zadar. Te se obveze, među ostalim, odnose: na fizičko utvrđivanje građevinskog područja s unošenjem relevantnih podataka u 1200 kopija katastarskih planova i drugih karata, na razgraničavanje šumskih od ostalih zemljišta, na osnivanje i vođenje katastra vodova i katastra pomorskog dobra, pripremu i organizaciju za uvođenje automatiziranih sredstava rada, kako za potrebe katastarskog knjigovodstva, tako i za radove na primijenjenoj geodeziji, na rješavanje redovitih i izvanrednih prijava o promjenama na zemljištu, vještačenje u poslovima imovinskopravnih stvari za potrebe sudova, procjenu nekretnina, građevinske inspekcije, geodetske intervencije za potrebe obnavljanja zemljišne knjige, parcelaciju građevinskih zemljišta za potrebe provedbe rješenja prema prostornim planovima, na rad u komisijama za legalizaciju objekata, na poslove tehničke reambulacije, kao i sve geodetske usluge primijenjene inženjerske geodezije. U pripremi su i radovi na provedbi jedne komasacije zemljišta na površini od oko 1000 hektara.

Sve u svemu, jedan zaista izvanredno bogat geodetski program radova za potrebe područja cijele općine Zadar, kao za potrebe upravnih, proizvodnih i drugih organizacija, tako i potrebe svih građana!

Zavod za katastar i geodetske poslove svojom djelatnosti donosi značajne materijalne dobitke. Ta se sredstva u pravom zajedništvu, uz to što potpomažu općinski budžet, troše za poboljšanje materijalnog statusa geodetske službe, što općini i samoj geodetskoj službi služi na čast.

Na kraju, spomenut ćemo radni prostor unutar kojeg se odvijao opsežan rad geodetske službe u općini Zadar. Radeći tridesetak godina nakon rata u sasvim skućenim prostorijama općinskog suda, nepodesnim za komuniciranje s velikim brojem stranaka, za razvoj geodetskih stručnih tehnologija Zavod

se odlučio, koristeći se isključivo sredstvima koja je privredio vlastitom djelatnošću, izgraditi i vlastitu zgradu.

Osiguravši na prostoru u dvorištu ratom porušene reprezentativne gotičke palače Nassi sve potrebne građevinske uvjete, Zavod je sagradio, za inače poslovično skromne geodetske uvjete, pravu palaču na tri kata s oko 950 m² radnog prostora.

U ambijentu starogradske jezgre, inače strogo zaštićenog dijela grada, uvjeti gradnje bili su izvanredno složeni i izazivali su u prilagođivanju starim postojećim objektima kulturne baštine i građevinskog nasljeđa velika financijska opterećenja, koja je Zavod, uz mnogo napora ali i upornosti, uspješno podnio. Vjerojatno je to jedinstven slučaj u nas da općinski organ uprave nadležan za geodetske poslove ima svoja stvarna prava na nekretnine uknjižene u zemljišnoj knjizi. Zaista im treba čestitati.

DAS VERMESSUNGSWESEN DER STADT ZADAR GESTERN UND HEUTE

Im Artikel wird das vermessungstechnische Profil Dalmatiens im Laufe der letzten 150 Jahre verkürzt angegeben, so weit es dank dem historisch-geodätischen Nachlaß im Staatlichen Archiv der Stadt Zadar, als ehemaligen Hauptstadt von Dalmatien, herauszubringen war. Außerhalb des geschichtlichen Kontexts hebt sich die Erneuerungen der Katastralvermessung von Stadt Zadar und einigen küstlichen Katastralgemeinde hervor, als eine vermessungstechnische Maßnahme um Bebauungsplänen und anderen Raumplänen beizustehen. Schließlich werden auch die dort erwiesenen Bemühungen um die EDV im schriftlichen Teil des Katastaroperates, sowie die jetzigen Formen der fachlichen und behördlichen Organisation des Amtes für Liegenschaftskataster und geodätische Angelegenheiten der Gemeinde Zadar (Zavod za katastar i geodetske poslove općine Zadar) dargestellt.

Primljeno: 1989—12—28